

Резюме. З метою обґрунтування магістральних кроків українського постмодернізму представлено творчі долі тернопільських нонконформістів – Івана Марчука і Дмитра Стецька. На основі порівняльного культурологічного аналізу малярських конотацій здійснено спробу метафоризувати смислову візуалізацію злету національного духу.

Ключові слова: образотворче мистецтво, творчий шлях, художник.

Summary. In the history of Ukrainian art there were periods of recession and renaissance. In this sense, the Soviet period was too complicated, totalitarian, cruel to dissenters. The significant artists who did not submit to the system and were able to find their own way in creative self-expression, were Mykhaylo Boychuk (1882-1939) and his followers, Ivan Marchuk, Dmytro Stetsky.

Key words: fine arts, creative way, artist.

Михайло Нетриб'як

ВІДРОДЖЕННЯ САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ В ЧАСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Церковне будівництво як особлива і водночас значна за обсягом частина архітектурної діяльності, після сімдесятирічної перерви відроджується. На початку 90-х років ХХ ст. така ситуація спричинила необхідність швидкого заповнення дефіциту релігійних споруд. Отож, Україна переживала бум сакрального будівництва.

Українська церковна архітектура – видатне явище в історії національної культури. Сучасне храмобудування України переживає складну пору відродження. Проектування нових, реконструкція та добудова існуючих храмів стали важливою прикметою архітектурного життя незалежної країни. Робилося це за відсутності власного творчого досвіду і опиралося на досягнення понад півстолітньої давності. Ось чому історична спадщина стала у цей час невичерпним джерелом для нових творчих пошуків, а сучасна церковна архітектура – популярним об'єктом для досліджень. Йдеться про наукові розробки доктора архітектури Б. Черкеса, кандидатів архітектури Ю. Криворучка, Р. Галишича, О. Водотики, С. Лінди, У. Іваночко. Їх аналіз дає підстави для обґрунтування нижче поданих концептуальних положень.

1. Архітектура українських церков має власні особливості. Вона різниться, залежно від місця та території розташування. Схід вирізняється впливом російських традицій, захід – польських та австрійських традицій, південь – татарських та турецьких.

2. Церкви, архітектурні пам'ятки, змінювались залежно від архітектурних стилів. Наприклад, у Львові можна побачити як вірменську церкву, так храм виконаний у готичному стилі чи стилі бароко.

3. На крайньому заході також можна зустріти церкви лемківського типу [1]. Особливості цього різновиду полягають у трьох послідовно розміщених верхах. До того ж центральний з них вирізняється найбільшим об'ємом, а західний верх найвищий.

4. Вирізняють також гуцульський тип церкви. Центральний верх у такій церкві концентричний і найвищий, а чотири інші – на раменах хреста нижчі і, зазвичай, мають форму гострого даху.

5. Тривалий період відсутності практики сучасної культової архітектури у нашому суспільстві призвів до втрати професійних навичок у проектуванні і будівництві. Все це позначається на практиці будівництва, що підтверджується поширеною тенденцією відтворення типів храмових споруд, що історично склалися на кінець ХІХ – початок ХХ століть, з використанням або прямим цитуванням стилістичних характеристик їхніх архітектурних рішень.

6. Широкого розповсюдження у вітчизняній практиці проектування набув прийом копіювання історичних прикладів у сучасному будівництві, яке організовано на художній смак замовника. У цих спорудах дуже часто антиномічно використовуються конструктивно-будівельні прийоми попередніх віків і можливості сучасної будівельної бази.

Отже, сакральні споруди є одним із найбільш масових типів громадських споруд у сучасному будівництві. Через велику перерву у спорудженні церков цей тип споруди фактично не розвивався, тому сучасні архітектори змушені відроджувати і по-новому «винаходити» принципи храмового будівництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Криворучко Ю. І. Регіональні особливості розташування церков в Україні // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Архітектура. 2002. № 439. С. 55–62.
2. Тарас Я. М. Українська сакральна дерев'яна архітектура. Київ: НАУ, 2006. 492 с.
3. Тимофієнко В. І. Історія української архітектури. Київ: Техніка, 2003. С. 360–362.
4. Стародубцева Л. В. Архітектура пост-модернізму. Київ: Спалах. 1998. С. 7–8.
5. Черкес Б. С. Традиція та ідентичність у новій українській церковній архітектурі // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Архітектура. 2003. № 486. С. 71–91.

Резюме. Обґрунтовано основні тенденції і концептуальні характеристики розвитку сучасного храмового будівництва в Тернопільській області та його роль у розвитку української храмової архітектури. Обґрунтовано доцільність реконструкції існуючих та розбудови нових церков як важливого поступу в українській архітектурі початку 90-х років ХХ століття.

Ключові слова: сакральна конструкція, українська храмова архітектура.

Summary. The main trends and conceptual characteristics of a sacral construction in contemporary church building in Ternopil region have been described and its contribution to the development of religious architecture in Ukrainian have been determined. The design of new, reconstruction and extension of the existing churches has been considered such an important step in Ukraine's architecture of the early 90's

of the XX century. Church building as a special and significant part of the architectural activity is restored after a 70-year break. In the early 90's of the twentieth century, there was a need to eliminate the deficit of religious buildings. This led to the development of sacred construction.

Key words: sacred construction, Ukrainian church architecture.

Наталія Дацюк
(Україна)

САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ТЕРНОПОЛЯ У ФОРМУВАННІ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Архітектура посідає особливе місце у житті людей. Архітектори і містобудівники почали замислюватися над тим, як забудова впливає на нашу психіку, настрій, формує естетичний, культурний смак. Архітектура – мистецтво проектування і будівництва будівель, споруд та їх комплексів, синтез мистецтв, зокрема живопису, скульптури, декоративно-прикладної творчості.

Не винятком є і ставлення до сучасної церковної архітектури. На сьогодні саме сакральні будівлі стали об'єктом дослідження науковців Б. Черкеса, С. Д. Епіхіна, Лінда, В. Ю. Дячок та ін.

Цікавою у плані дослідження вбачається сакральна архітектура Тернополя та її вплив на формування міського середовища, міського простору.

Відомо, що на архітектуру будівель і споруд впливає національне сприйняття різних елементів архітектурної форми, середовища, простору, композиції, пластичних та кольорових форм. Важливе значення мають природно-кліматичні умови, що впливають на формування архітектурного середовища, забудову міст і сіл, зовнішнього та внутрішнього вигляду житлових і громадських будівель. Дія цих факторів відбувається відповідно до суспільних умов, традицій і мистецьких уподобань населення.

Розглянемо, як суспільно-громадська архітектура міста Тернополя, зокрема культові будівлі, організують міський простір, впливають на настрій і самопочуття городян.

Значною мірою на емоції людей впливає архітектурно-художнє вирішення будівель. Складні, цікаво оздоблені фасади створюють піднесений позитивний настрій, а от одноманітні фасади, навпаки, впливають на психіку дуже негативно. Так збережені пам'ятки сакральної архітектури є тим місцем, яке формує сприятливе міське середовище та притягує мешканців, гостей міста, збільшуючи соціальну взаємодію, сприяючи душевному спілкуванню.

Відродження будівництва сакральних будівель у місті Тернополі почалось у 1990–2000-х роках. У цей період було збудовано храм святого Архистратига Михаїла (архітектор С. М. Дзюбінський), храм святого Володимира і Ольги по вул. Гетьмана Орлика (архітектор Д. В. Чепіль), собор Матері Божої Неустанної